

7. Institucionální péče o seniory

V souvislosti se stárnutím populace dochází ke změnám ve struktuře potřeby péče a do budoucna je nutno očekávat rostoucí poptávku po sociální a zdravotní péči určené pro seniory. Z těchto důvodů si proto oblast řízení kvality péče o seniory zasluhuje výrazně větší pozornost, a to v celospolečenském měřítku.

Společenská opatření směrem k seniorské populaci by měla být koordinovaná, cílená na jedince a vycházející z potřeb a přání seniorů. Důležitými prioritami by měla být především integrace seniorů do společnosti a mezigenerační tolerance s důrazem na kvalitu života ve stáří. Zdravotně sociální problematika je pouze jednou z částí těchto komplexních opatření.

Mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí byl přijat Světovým shromážděním OSN v roce 2002 v Madridu a navazuje na závěry prvního Světového shromáždění o stárnutí, které se konalo ve Vídni v roce 1982. Ze závěrů je zřejmé, že stárnutí populace se netýká jen vyspělých zemí, ale je celosvětovým problémem. Ve 20. století došlo k výraznému prodloužení lidského života a spolu s rychlým růstem počtu obyvatel to znamená, že počet lidí starších 60 let se zvýší z přibližně 600 milionů v roce 2000 na téměř 2 miliardy v roce 2050. Mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi jsou však velké demografické rozdíly nejen v počtu žen a mužů v dané věkové kategorii, ale také v místě bydlení starších lidí, v typu domácností a podobně. Je tedy zřejmé, že opatření k začlenění seniorů do společnosti se budou ve vyspělých a rozvojových zemích lišit.

Provádění Mezinárodního akčního plánu pro problematiku stárnutí 2002 vyžaduje trvalou součinnost a systematické hodnocení na všech úrovních. Zároveň je nutno reagovat na probíhající demografické změny ve společnosti. Primární zodpovědnost za provedení doporučení vyplývajících ze závěrů Plánu mají vlády, je však nutno brát v úvahu rozdílné podmínky v jednotlivých zemích.

Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017

Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 navazuje na Mezinárodní akční plán k problematice stárnutí, který byl přijat Světovým shromážděním OSN v roce 2002 v Madridu a na Národní programy přípravy na stárnutí, zpracovávané od roku 2003 do roku 2012 s cílem reagovat na demografický vývoj, uskutečňovat potřebné změny v souvislosti se stárnutím populace, podpořit rozvoj společnosti pro lidi všech věkových skupin, překonat a změnit dosavadní stereotypní pohledy na stárnutí a stáří, zlepšovat postavení seniorů v naší společnosti. Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 má několik cílů:

1. Realizace politiky přípravy na stárnutí v České republice
2. Zajištění a ochrana lidských práv starších osob
3. Celoživotní učení
4. Zaměstnávání starších pracovníků a seniorů
5. Dobrovolnictví a mezigenerační spolupráce
6. Kvalitní prostředí pro život seniorů
7. Zdravé stárnutí
8. Péče o seniory s omezenou soběstačností

Zákon o sociálních službách

V České republice byla v minulých letech oblast péče o seniory tradičně na okraji jak společenského, tak politického zájmu. Za posledních dvacet let však prošla významnými změnami. Došlo k rozvoji nových typů služeb a zavádění nových metod práce, které však nebyly na národní úrovni koordinovány, usměřovány a zejména pak reflektovány v legislativě. Ke změnám právního rámce v oblasti služeb sociální péče došlo až v roce 2006, kdy byly schváleny zákony týkající se sociálních služeb. Tato legislativní změna znamenala zavedení nových instrumentů, které definovaly příspěvky na péči a zakotvily také nové požadavky pro poskytovatele služeb v oblasti řízení kvality.

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Především upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci (dále jen "osoba") prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách.

Tento zákon dále upravuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, pokud vykonává činnost v sociálních službách nebo podle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, u poskytovatelů zdravotních služeb, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních.

Zákon vychází ze zásad, že každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení. Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob.

Zákon o sociálních službách vymezuje okruh oprávněných osob, podmínky nároku na příspěvek na péči, druhy sociálních služeb a úhrady nákladů za poskytování sociálních služeb, podmínky poskytování sociálních služeb a upravuje další záležitosti v souvislosti s poskytováním sociálních služeb.

Rada vlády pro seniory a stárnutí populace

Rada vlády pro seniory a stárnutí populace (dále jen „Rada“) byla zřízena usnesením vlády ze dne 22. března 2006 č. 288 v návaznosti na usnesení vlády č. 1482 k Informaci o plnění Národního programu přípravy na stárnutí na období let 2003 až 2007.

Rada je stálým poradním orgánem vlády pro otázky týkající se seniorů a stárnutí populace. Ve své činnosti usiluje o vytvoření podmínek pro zdravé, aktivní a důstojné stárnutí a stáří v České republice a aktivní zapojení starších osob do ekonomického a sociálního rozvoje společnosti v kontextu demografického vývoje. Zasedání Rady se konají podle potřeby, nejméně však třikrát ročně. Informace o činnosti Rady jsou přístupné veřejnosti na webových stránkách Úřadu vlády, resp. Ministerstva práce a sociálních věcí.

Rada ve své činnosti usiluje o vytvoření podmínek pro zdravé, aktivní a důstojné stárnutí a stáří v České republice a aktivní zapojení starších osob do ekonomického a sociálního rozvoje společnosti v kontextu demografického vývoje; usiluje o rovnoprávné postavení seniorů ve všech oblastech života, ochranu jejich lidských práv a o rozvoj mezigeneračních vztahů v rodině a ve společnosti.

Rada iniciuje a navrhuje koncepční a legislativní řešení významných otázek života seniorů a stárnutí populace, systematicky se zabývá problematikou lidských práv seniorů a navrhuje vládě opatření směřující k jejich ochraně. Rada také iniciuje a podporuje spolupráci mezi orgány veřejné správy, sociálními partnery, občanskými sdruženími seniorů a proseniorskými organizacemi a dalšími právníckými a fyzickými osobami, které působí v této oblasti, podporuje účast odborné veřejnosti a jednotlivců na řešení významných otázek života seniorů a zlepšování jejich životních podmínek.

Rada vlády pro seniory přispívá k realistickému vnímání a zobrazování stárnutí, stáří a seniorů ve společnosti a v médiích, sleduje a vyhodnocuje dokumenty Evropské unie a dalších mezinárodních organizací, které jsou významné z hlediska seniorů a stárnutí populace a předkládá vládě návrhy na jejich uplatnění v dílčích politikách.

Rada podněcuje výzkumnou a analytickou činnost v této oblasti a usiluje o vytvoření a rozšiřování zdrojů statistických a dalších informací důležitých pro koncepční činnost v uvedené oblasti a pro hodnocení její úspěšnosti, uděluje cenu Rady osobnostem, organizacím a dalším subjektům za významný přínos ke zvýšení kvality života seniorů a k řešení problematiky stárnutí a stáří.

Péče o seniory v regionu

V oblasti sociálních služeb v kraji je problematika péče o seniory součástí schváleného **Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje pro rok 2015**. Sociální služby jsou určeny lidem v nepříznivé sociální situaci, tedy i seniorům, kteří z důvodu vyššího věku a neuspokojivého zdravotního stavu potřebují částečnou nebo úplnou pomoc při zvládnutí základních činností spojených s péčí o vlastní osobu, a to formou odborné ošetrovatelské péče a podporou poskytovatelů pobytových sociálních služeb. Senioři, kteří žijí v přirozeném sociálním prostředí a ocitli se v nepříznivé sociální situaci, mohou ji překonat za pomoci dostupných terénních sociálních služeb, ambulantních sociálních služeb a zejména rodiny. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje pro rok 2015 má vymezeny pro péči o seniory 3 priority:

1. Podpora systému poskytovaných služeb
2. Rozvoj systému poskytovaných služeb
3. Zkvalitnění poskytovaných sociálních služeb

V systému poskytovaných služeb se jedná o pečovatelskou službu, tísňovou péči, odlehčovací služby, denní stacionáře, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče.

Další sociální služby, které mohou senioři využívat, jsou odborná sociální poradenství, osobní asistence, průvodcovské a předčitatelské služby, centra denních služeb, týdenní stacionáře, telefonická krizová pomoc, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se ZP.

V roce 2015 bude Jihočeský kraj u cílové skupiny seniorů usilovat o stabilizaci sítě sociálních služeb a udržení potřebných kapacit u jednotlivých druhů sociálních služeb s ohledem na individuální potřeby uživatelů, podporu jejich samostatnosti a možnosti setrvat co nejdéle v přirozeném prostředí.

V rámci dotační politiky vyhlašuje Jihočeský kraj každoročně grantové programy k podpoře různých oblastí, jenž jsou pro rozvoj kraje zásadní a současně naplňují strategické cíle Programu rozvoje Jihočeského kraje. V roce 2015 byl vyhlášen **grant - Účelová dotace z rozpočtu Jihočeského kraje k poskytovatelům sociálních služeb v roce 2016**. Tato dotace z rozpočtu Jihočeského kraje se poskytuje poskytovatelům sociálních služeb k financování běžných (neinvestičních) výdajů, které souvisejí s poskytováním sociálních služeb v souladu se zpracovaným Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb (SPRSS), tj. bude podporováno poskytování sociálních služeb, které jsou součástí SPRSS Jihočeského kraje na období 2014–2016, včetně jeho aktualizace. Finanční prostředky budou použity na podporu poskytování sociálních služeb, které mají místní či regionální charakter a jsou uživatelům sociálních služeb poskytovány v souladu s místními či regionálními potřebami.

Dalším dokumentem, který zpracoval Krajský úřad Jihočeského kraje je **Průvodce sociálními službami v Jihočeském kraji**, kde je vymezeno, kdo je uživatelem sociálních služeb, kdo je jejich poskytovatelem. Průvodce popisuje jednotlivé typy sociální pomoci s tím, pro koho je určena. V publikaci je také přehled všech zařízení sociální péče v Jihočeském kraji s adresou a kontaktními údaji, včetně určení cílové skupiny uživatelů.

